

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 161/2023-81

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Barborou Hlavatou, advokátkou, SNP 1445/41, Považská Bystrica, proti postupu Okresného súdu Martin v konaní sp. zn. 20P/141/2013, postupu Krajského súdu v Žiline v konaní sp. zn. 10CoP/13/2020 a postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 7Cdo/333/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Martin v konaní sp. zn. 20P/141/2013 a postupom Krajského súdu v Žiline v konaní sp. zn. 10CoP/13/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Martin v konaní sp. zn. 19P/44/2023 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **3 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Martin **p o v i n n ý** vyplatiť mu v sume **1 500 eur** a Krajský súd v Žiline v sume **1 500 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Martin **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **632,11 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupmi všeobecných súdov uvedených v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 15 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Napadnuté konanie o úpravu práv a povinností rodičov k maloletemu dieťaťu začalo na Okresnom súde Martin (ďalej len „okresný súd“) 5. apríla 2013 na návrh matky a dosiaľ nie je právoplatne skončené v celom predmete konania. Predchádzalo mu konanie o návrat maloletej do krajiny obvyklého pobytu (do Španielskeho kráľovstva), ktorý bol najskôr nariadený, neskôr však konajúce súdy rozhodli o nenavrátení maloletej do krajiny obvyklého pobytu. Európsky súd pre ľudské práva (sťažnosť č. 10280/12) 3. januára 2014 rozhodol, že sťažovateľovi boli upreté procesné práva v konaní o návrat.

3. Okresný súd v napadnutom konaní meritórne rozhodol 24. júna 2016 o zverení maloletej [REDAKOVANÉ], do výlučnej starostlivosti matky a otca (sťažovateľa, pozn.) zaviazal prispievať na výživu maloletej s tým, že jeho styk s dcérou neupravil. Na odvolanie sťažovateľa Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 10CoP/13/2020-1709 z 30. novembra 2020 zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie vo výroku o vyživovacej povinnosti a o úprave styku otca s maloletou tak, že otec je oprávnený telefonicky komunikovať s maloletou každý párný týždeň. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní sp. zn. 7Cdo/333/2021 na podklade dovolania sťažovateľa uznesením z 10. júna 2022 rozhodol tak, že zrušil rozsudok krajského súdu z 30. novembra 2020 vo výroku, ktorým krajský súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie o úprave styku otca s maloletou a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Dovolania účastníkov vo zvyšnej časti odmietol. Krajský súd po vrátení veci uznesením č. k. 10CoP/58/2022 zo 16. decembra 2022 rozsudok okresného súdu zrušil vo výroku o neupravení styku otca s maloletou a v tomto rozsahu mu vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Vec je v súčasnosti vedená na okresnom súde pod sp. zn. 19P/44/2023.

III.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ kritizuje, že konajúce súdy dosiaľ právoplatne nerozhodli o jeho rodičovských právach a povinnostiach, a teda nedisponuje vykonateľným meritórnym rozhodnutím, ktoré by zastavilo rodičovské odcudzenie a umožnilo obnoviť vzťah medzi ním a jeho dcérou. Prietahmi v napadnutom konaní a neprimeranou dĺžkou konania sa prehĺbilo odcudzenie

sťažovateľa a jeho dcéry. Ako otec dosiaľ nemá žiadnym súdnym rozhodnutím priznané právo na osobné stretnutie s maloletou, a toto právo nemajú ani jeho rodinní príslušníci.

5. Hoci ide o konanie s cudzím prvkom (otec dieťaťa je cudzí štátny príslušník, pozn.), vec samotná je podľa sťažovateľa z pohľadu právneho posudzovania či náročnosti vykonávania dokazovania pomerne jednoduchá a nevyžaduje si realizovanie znaleckého dokazovania či rozsiahle dokazovanie výsluchom svedkov, prípadne listinnými dôkazmi. Sťažovateľ počas konania výlučne uplatňoval právne prostriedky na ochranu svojich práv v súlade s právnymi predpismi a z jeho strany nedochádzalo k žiadnemu konaniu, ktoré by bránilo plynulosti konania. V súvislosti s postupom všeobecných súdov uvádza, že je objektívnou skutočnosťou, že od roku 2013 do dnešného dňa neexistuje právoplatné a vykonateľné rozhodnutie umožňujúce sťažovateľovi realizáciu styku s vlastnou dcérou. Ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takú dlhú dobu (takmer 10 rokov).

6. Nemajetková ujma sťažovateľa spočíva v jeho dlhoročnom bezprecedentnom odlúčení od vlastnej dcéry, nemožnosti realizácie stretnutí či rozhovorov s ňou, ktoré mu spôsobujú stavy zúfalstva a depresie, zároveň aj frustrácie z toho, že nevie dosiahnuť účinnú ochranu svojich práv, ako aj práv svojej dcéry v konaniach pred všeobecnými súdmi. Jeho nepriaznivý duševný stav je tak v príčinnej súvislosti s porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, čo spôsobuje enormný a excesívny zásah aj do jeho súkromného a rodinného života.

IV.

Vyjadrenia okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd sa vo svojom vyjadrení nestotožnil s názorom sťažovateľa, že nejde o vec náročnú, a to najmä z dôvodu existencie cudzieho prvku v nej. Vo veci konal plynulo, bez prietáhov, dôsledne, reagujúc na podnety strán. Sťažovateľ počas celého konania opakovane doručoval súdu cudzojazyčné písomnosti, a to aj viackrát po sebe, tieto museli byť prekladané do slovenského jazyka, na preklady písomností musel súd poskytnúť prekladateľovi objektívne potrebný čas. Následne sa podania sťažovateľa doručovali matke a kolíznemu opatrovníkovi a ich vyjadrenia museli byť opäť prekladané do španielskeho jazyka. Práve v dôsledku správania sťažovateľa dochádzalo k prietahom v konaní. Sťažovateľ v konaní opakovane tvrdil, že v Španielsku sa vedie konanie o úpravu práv a povinností k maloletej, pričom tieto svoje tvrdenia napriek výzvam súdu nijako nepreukázal. Súd sa teda v rokoch 2014 až 2016 otázkou svojej právomoci zaoberal opakovane, vykonával dokazovanie nad rámec rozhodovania v samotnom merite veci. Vo veci menovaných účastníkov konania prebiehalo i trestné konanie. K postupu súdu uviedol, že vo veci konali celkovo traja zákonní sudcovia. V období do júna 2017 bola zákonná sudkyňa pre jej zhoršený zdravotný stav viackrát práceneschopná, v konečnom dôsledku však táto skutočnosť nebola dôvodom objektívne dlhší čas prebiehajúceho konania. Sudkyňa nariad'ovala pojednávania s príslušnou časovou rezervou a napriek žiadostiam otca o ich odročenie pojednávania nariadené na 27. marec 2015, 22. apríl 2016 a 24. jún 2016 v záujme urýchleného skončenia veci vykonala. S prihliadnutím na uvedené skutočnosti podaná sťažnosť nie je dôvodná a k porušeniu sťažovateľom označených práv nedošlo.

IV.2. Vyjadrenie krajského súdu:

8. Krajský súd vo svojom vyjadrení uviedol, že práve on rozhodol aj o úprave styku otca s dcérou, ktorý okresný súd neupravil. S ohľadom na konkrétnosti súdenej veci upravil kontakty otca s dcérou formou telefonického kontaktu. Pokiaľ by v tejto veci krajský súd rozhodnutie okresného súdu v otázke úpravy styku zrušil, ktorý postup by bezpochyby prichádzal do úvahy, tak by sa meritórna úprava dotknutej súčasti rodičovských práv a povinností oddialila. Krajský súd tak bol tou inštitúciou, ktorá sa reálne a zodpovedajúco zaoberala úpravou styku otca s maloletou, na čom nič nemení ani následné zrušujúce rozhodnutie najvyššieho súdu, kde najvyšší súd dotknutú formu kontaktu v danom okamihu a podmienkach považoval za primeranú a zdôrazňoval skôr iba nutnosť precizovať výrok týkajúci sa telefónneho čísla, na ktoré sa má telefonický kontakt realizovať. V tejto spojitosti vyvstáva otázka, či práve okolnosti súdenej veci neboli primerané na využitie oprávnenia dovolacieho súdu zmeniť rozhodnutie súdu odvolacieho podľa § 449 ods. 3 Civilného sporového poriadku. Vo vzťahu ku konaniu, ktoré prebiehalo po rozhodnutí najvyššieho súdu (sp. zn. 10CoP/58/2022), krajský súd uviedol, že po predložení veci 8. novembra 2022 rozhodol 16. decembra 2022, teda konal plynulo a bez prieťahov, pričom odvolacie rozhodnutie bolo dokonca elektronicky podpísané počas čerpania dovolenky členmi odvolacieho senátu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti krajský súd považuje ústavnú sťažnosť vo vzťahu ku konaniu krajského súdu za nedôvodnú. Odvolacie konanie vedené pod sp. zn. 10CoP/13/2020 začalo 6. marca 2020 a bolo skončené 30. novembra 2020. Takúto dĺžku konania možno považovať za primeranú, najmä s ohľadom na skutkové a právne súvislosti prejednávanej veci, a to najmä na rozsah spisového materiálu a nutnosť oboznámiť sa s pripojenými spismi, ktoré sa týkali konania o návrat, a na potrebu ustáliť právomoc tuzemského súdu vzhľadom na opakované námietky sťažovateľa. Krajský súd sa snažil vec vyriešiť komplexne a upraviť práva a povinnosti rodičov v meritórnej rovine tak, aby mohli byť základom aj pre prípadné neskoršie rozhodnutia. Prístup sťažovateľa nebol v priebehu prejednávania veci konštruktívny, konzistentný a prispievajúci k plynulému pokračovaniu v konaní. U sťažovateľa dochádzalo k zmenám v právnom zastúpení, neraz právne zastúpenie bolo vypovedávané, resp. bolo tvrdené jeho vypovedanie krátko pred úkonom súdu. Priebeh konania bol ovplyvnený aj nutnosťou prekladania písomností do španielskeho jazyka, pričom početnosť a rozsah predkladaných písomností mala nepochybne vplyv na celkovú dĺžku konania. V súvislosti so sťažovateľom tvrdeným zásahom do jeho práva na súkromný život krajský súd – bez možnosti nahliadnuť do spisu – len v rovine dôvodného predpokladu poukazuje na to, že otec osobný kontakt nielenže neinicioval, ale ani nereflektoval na jeho ponuku, ani v prípade jeho prítomnosti na pojednávaní okresného súdu, t. j. na území Slovenskej republiky.

IV.3. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Dovolanie podali otec i matka maloletej. Vec napadla na najvyšší súd 22. novembra 2021 a bola rozhodnutá 31. mája 2022 kasačným rozhodnutím, pričom procesné úkony dovolací súd nevykonával. Spis bol vrátený okresnému súdu týždeň po rozhodnutí, 8. júna 2021. Vzhľadom na rozsah spisového materiálu, s ktorým sa členovia senátu museli oboznámiť a vysporiadať sa argumentačne so všetkými dovolacími námietkami oboch dovolateľov, je možné považovať dĺžku konania na najvyššom súde za primeranú. Vec je komplikovaná kontradiktórnymi návrhmi oboch rodičov, ktoré bránia ustáleniu stabilného a realizovateľného právneho režimu styku otca s dieťaťom, ktorý by bol v záujme maloletej. V danom prípade sa podarilo súdom stabilizovať podstatnú časť vzťahov a najvyšší súd ako súd dovolací dovolania v prevažnom rozsahu odmietol.

Najvyšší súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu iba vo výroku, ktorým zmenil rozsudok okresného súdu vo výroku o úprave styku otca s maloletou a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Odvolací súd bude musieť výrok precizovať, ako aj vykonať ďalšie dokazovanie výsluchom maloletej. S prihliadnutím na šírku a obsiahlosť spisového materiálu (cca 2000 strán), skutkovú zložitosť veci, obojstranne vznášané námietky oboch rodičov, ako aj osobitný právny režim tejto veci nedošlo na strane najvyššieho súdu k zbytočným priet'ahom a dĺžku konania v trvaní 6 mesiacov možno považovať za primeranú.

IV.4. Replika s'ťažovateľa:

10. S'ťažovateľ uviedol, že jeho dovolanie bolo podané už 17. mája 2021, a je preto chybou okresného súdu, ak bolo doručené najvyššiemu súdu až 22. novembra 2021. Uznesenie najvyššieho súdu z 31. mája 2022 bolo doručené právnej zástupkyni s'ťažovateľa až 26. septembra 2022. Najvyšší súd v skutočnosti nevykonal absolútne nič pre nápravu jasného porušenia čl. 8 dohovoru, keďže len vec vrátil na ďalšie konanie. S'ťažovateľ ďalej uviedol, že odkedy bol spáchaný únos jeho dcéry, plní si všetky svoje rodičovské povinnosti, zatiaľ čo flagrantné odcudzenie jeho ako otca od svojej dcéry spôsobené matkou maloletej nebolo dosiaľ napravené. Poskytnutie možnosti telefonicky kontaktovať svoju dcéru raz za dva týždne a raz za štvrt'rok dostať zopár jej fotografií je len predstieraním spravodlivosti. Poukázal na opakovane predkladané výpisy hovorov, ktoré za posledné roky realizoval, ktorých väčšina ostala bez odozvy na strane matky maloletej. S'ťažovateľ to považuje za dôsledok brutálneho rodičovského odcudzenia a úplnej pasivity a nečinnosti slovenských súdov. Možnosť hovoriť s dcérou má s'ťažovateľ len od 19. júla 2022, a to len vďaka jeho neustálym s'ťažnostiam, podaniam a opravným prostriedkom. Cieľom s'ťažovateľa je dosiahnuť možnosť osobného stretávania s maloletou aj na území Španielskeho kráľovstva. Poukázal na skutočnosť, že jeho odvolanie bolo doručené okresnému súdu už 27. decembra 2016, pričom rozhodnutie krajského súdu z 30. novembra 2020 mu bolo doručené až 15. marca 2021. Podľa vyjadrenia samotného okresného súdu trvalo tri roky a tri mesiace, kým sa jeho odvolanie dostalo na prerokovanie pred krajský súd, čo je doba absolútne neprimeraná. Škoda, ktorá bola spôsobená španielskej časti rodiny maloletej, odkedy bola matkou unesená zo Španielska, je už nenapraviteľná a rodičovské odcudzenie stále pokračuje. S'ťažovateľ považuje za neakceptovateľné, aby slovenské súdy ospravedlňovali priet'ahy v konaní využitím práva zahraničného účastníka konania na to, aby bolo konané v jazyku, ktorému rozumie. Hoci okresný súd po doručení zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu zo 16. decembra 2022 nariadil pojednávanie na 30. jún 2023, termín pojednávania bol následne zrušený na žiadosť tlmočníka a z dôvodu dovolenky zákonného sudcu, pričom nový termín pojednávania nebol dosiaľ nariadený.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej s'ťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej

lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

13. EŠLP pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa a v tejto súvislosti diferencuje posudzovanie primeranosti plynulosti konania do troch skupín; ide o konania vyžadujúce primeranú rýchlosť, osobitnú rýchlosť alebo výnimočnú rýchlosť (m. m. III. ÚS 254/2015, III. ÚS 181/2011).

14. Ústavný súd pri posudzovaní napadnutého konania vychádzal z kritéria výnimočnej rýchlosti požadovanej v prípadoch konaní o rodičovských právach, medzi ktoré nepochybne patrí aj konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností, úpravu styku a určenie výživného na maloleté dieťa. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti hodnotil a prisúdil význam plynutia lehoty vo vývoji dieťaťa z hľadiska budovania citových väzieb k osobám, v ktorých výchove a starostlivosti sa nachádza, ako aj k osobám, s ktorými je alebo nie je v pravidelnom kontakte (pozri II. ÚS 35/01). Judikatúra ústavného súdu tak zdôrazňuje špecifickú povahu konaní, týkajúcich sa rodičovských práv, vyžadujúcich si prístup s osobitnou starostlivosťou (napr. III. ÚS 254/2015).

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií ústavný súd posudzoval aj sťažnosť sťažovateľa.

16. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitnosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o úpravu práv a povinností k maloletému (zverenie do výchovy, určenie výživného a úprava styku) tvorí bežnú a štandardnú agendu rozhodovania všeobecných súdov, teda nie je po právnej stránke zložitá. Prejednávanú vec však v okolnostiach prípadu sťažovateľa ústavný súd hodnotí ako skutkovo zložitú, najmä z dôvodu existencie cudzieho prvku v konaní, a z nej vyplývajúcu potrebu zabezpečovania úradných prekladov súdnych písomností a podaní účastníkov. Ústavný súd v súvislosti so skutkovou zložitou veci poukazuje aj na rozsah spisového materiálu (cca 2 300 strán, stav ku dňu rozhodovania dovolacieho súdu, pozn.), na potrebu oboznámiť sa s pripojenými spismi, ktoré sa týkali návratového konania, a na nutnosť ustáliť právomoc tuzemského súdu, ktorá bola sťažovateľom opakovane spochybňovaná. Ani uvedenou zložitou veci však nemožno ospravedlniť neúmernú dĺžku napadnutého konania.

17. Pri hodnotení ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd zistil, že aj sťažovateľ prispel svojím správaním k doterajšej dĺžke napadnutého konania, na čo poukázali aj vo veci konajúce súdy. U sťažovateľa dochádzalo k zmenám v právnom zastúpení, a to aj krátko pred nariadeným pojednávaním (napr. odvolanie plnej moci bolo súdu doručené 23. júna 2016, teda deň pred pojednávaním). Sťažovateľ spôsobil predĺženie napadnutého konania aj svojimi opakovanými námietkami o nedostatku právomoci slovenských súdov, čo sa napokon v konaní nepreukázalo. Ústavný súd preto hodnotí postup sťažovateľa v konaní ako neprispievajúci k jeho plynulému priebehu, na čo prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

18. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup konajúcich súdov v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

19. Napadnuté konanie o úpravu práv a povinností k maloletej trvalo na okresnom súde od podania návrhu 5. apríla 2013 do meritórneho rozhodnutia 24. júna 2016 viac ako tri roky. V priebehu konania okresný súd rozhodoval aj o návrhu na predbežné opatrenie podanom matkou, a to uznesením z 3. mája 2013, ktoré krajský súd na odvolanie sťažovateľa zmenil uznesením z 30. decembra 2013. Okresný súd bol nečinný v období po vrátení spisu z krajského súdu v januári 2014 do uskutočnenia prvého pojednávania 27. marca 2015 (14 mesiacov) a následne do uskutočnenia ďalšieho pojednávania 22. apríla 2016 (takmer 13 mesiacov). Meritórny rozsudok z 24. júna 2016 bol po jeho písomnom vypracovaní odoslaný účastníkom 29. septembra 2016. Odvolanie sťažovateľa podané v decembri 2016 bolo predložené odvolaciemu súdu 28. februára 2018, ktorý však 17. januára 2019 vrátil spis bez rozhodnutia o odvolaní ako predčasne predložený. Dôvodom bolo nedoručenie odvolacej repliky sťažovateľa ostatným účastníkom. Ústavný súd však na tomto mieste uvádza, že krajský súd mohol na tento procesný nedostatok zareagovať vrátením spisu oveľa skôr, keďže tento bol zrejmy už z predkladacej správy. Okresný súd opätovne predložil spis krajskému súdu až 6. marca 2020. Postup okresného súdu ako súdu vykonávajúceho úkony v odvolacom konaní preto ústavný súd hodnotí ako zdĺhavý, neefektívny a nesústreďený.

20. Pokiaľ ide o časť napadnutého konania, v ktorom krajský súd rozhodoval o odvolaní sťažovateľa (sp. zn. 10CoP/13/2020), dĺžku konania v trvaní necelých 9 mesiacov (od predloženia veci 6. marca 2020 do rozhodnutia o odvolaní 30. novembra 2020) možno považovať za ústavne akceptovateľnú, a to najmä s prihliadnutím na skutočnosť, že práve krajský súd rozhodol aj o úprave styku otca s dcérou, na úpravu ktorého okresný súd rezignoval. Na druhej strane ústavný súd považoval postup krajského súdu, ktorý po zrušení jeho rozhodnutia najvyšším súdom v časti meniacej výrok o úprave styku (z dôvodu jeho precizovania, pozn.) a vrátení veci na ďalšie konanie sám pristúpil ku kasácii výroku rozsudku okresného súdu o neupravení styku otca s maloletou a v tejto časti mu vrátil vec na ďalšie konanie, za neefektívny a nesúladný s označenými právami sťažovateľa. Aj keď krajský súd po vrátení veci (8. novembra 2022) na nové odvolacie konanie (sp. zn. 10CoP/58/2022) promptne rozhodol už 16. decembra 2022, svojím rozhodnutím oddialil nastolenie stavu právnej istoty sťažovateľa o celom predmete konania. Svoje rozhodnutie pritom odôvodnil potrebou vykonania rozsiahlejšieho dokazovania presahujúceho rámec doplnenia dokazovania odvolacím súdom, s čím však nemožno súhlasiť. Krajským súdom vymedzený rozsah dokazovania v bode 10 rozhodnutia (výsluch maloletej a rodičov, vyžiadanie správy z úradu práce

a výsledkov psychologického poradenstva) podľa názoru ústavného súdu nevykazuje takú mieru časovej a procesnej náročnosti, že by odôvodňoval uprednostnenie princípu dvojinstančnosti súdneho konania pred zachovaním práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, to obzvlášť v konaní vyžadujúcom výnimočnú rýchlosť (bod 14 nálezu). V tomto kontexte potom vyznieva ako nedôvodná aj obrana krajského súdu, podľa ktorej najvyšší súd mohol pristúpiť k zmene výroku o úprave styku. Krajský súd totiž sám zvolil kasáciu výroku odvolaním napadnutého rozsudku.

21. Vo vzťahu k obrane okresného súdu, ktorý poukázal na práceneschopnosť zákonnej sudkyne a opakované zmeny zákonného sudcu, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru (III. ÚS 14/00), podľa ktorej personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prieťahom v konaní (mutatis mutandis I. ÚS 55/02, IV. ÚS 84/02).

22. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd hodnotí postup okresného súdu a postup krajského súdu v napadnutom konaní za zdĺhavý a neefektívny, ktorý za súčasného zohľadnenia ostatných dvoch kritérií nemožno považovať za zlučiteľný so základným právom sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

23. Na druhej strane ústavný súd nevyhovел ústavnej sťažnosti v časti namietajúcej postup najvyššieho súdu v dovolacom konaní sp. zn. 7Cdo/333/2021 (bod 5 výroku nálezu), ktoré trvalo od predloženia veci 22. novembra 2021 do rozhodnutia 31. mája 2022 niečo vyše pol roka, čo vzhľadom na okolnosti prípadu nemožno považovať za dobu neprimeranú.

V.2. K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru:

24. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESĽP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní sťažovateľ tiež namieta.

25. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať aj za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu dotknutého rodiča s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

26. Vychádzajúc zo záverov uvedených v časti V.1 tohto nálezu, odôvodňujúcich záver o ústavnej neudržateľnosti postupu okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k neoprávnenému zásahu do jeho základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

27. Čas zohráva v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené, tak ako sa to stalo v tejto veci. V dôsledku zdĺhavého a neefektívneho postupu okresného súdu a krajského súdu v konaní vo veci samej došlo k minimalizovaniu, či dokonca k prerušeniu kontaktu sťažovateľa s dcérou, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv sťažovateľa aj do budúcnosti.

28. Kritiku krajského súdu, ktorá je „v rovine dôvodného predpokladu“ a ktorou poukázal na to, že sťažovateľ osobný kontakt nielenže neinicioval, ale ani nereflektoval na jeho ponuku ani v prípade jeho prítomnosti na území Slovenskej republiky, ústavný súd neakceptoval. Ako uviedol krajský súd v bode 25 odôvodnenia svojho rozhodnutia z 30. novembra 2020, „*nestotožnil sa so záverom okresného súdu, že otec neprejavil dostatočný záujem o stretávanie sa s dcérou, resp. že jeho záujem bol/je iba formálny. Z celkového prístupu otca je zrejmé, že o maloletú [REDAKOVANÉ] má úprimný záujem, o čom v neposlednom rade svedčí pomerne intenzívne využívanie rôznych právnych inštitútov, prezentované i v súdnej veci.*“. Krajský súd tiež zdôraznil, že „v priebehu celého konania... sa otec nikdy neuchýlil k protiprávnym, resp. svojpomocným konaniam“.

VI.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

29. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené v celom jeho predmete (konanie v časti úpravy styku je v štádiu konania na súde prvej inštancie), ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

30. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

31. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 15 000 eur, ktoré odôvodňuje excesívnym zásahom do svojho súkromného a rodinného života a frustráciou z toho, že nevie dosiahnuť účinnú ochranu svojich práv.

32. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

33. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä predmet a charakter posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv a s tým spojenú nemajetkovú ujmu sťažovateľa, s prihliadnutím na skutkovú zložitost' veci a podiel sťažovateľa na vzniknutých prietáhoch, ako aj na skutočnosť, že vec nie je právoplatne skončená len v časti úpravy styku, ústavný súd považoval priznanie sumy 3 000 eur sťažovateľovi za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o ústavnom súde“). Na úhradu primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd zaviazal rovnakou sumou okresný súd, aj krajský súd (bod 3 výroku nálezu).

34. Ústavný súd nevyhovel časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

VII.

Trovy konania

35. Ústavný súd priznal sťažovateľovi podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 632,11 eur (bod 4 výroku nálezu), keď vychádzal z obsahu spisu, pretože právna zástupkyňa sťažovateľa trovy konania nevyčísliła. Na náhradu trov konania zaviazal okresný súd, pretože neprimeraná dĺžka konania vo veci sťažovateľa bola zapríčinená v prevažnej miere jeho postupom.

36. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 (stanovisko k vyjadreniam súdov).

37. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. októbra 2023

Robert Šorl
predseda senátu